

tegelijk van zijn kerk eischt dat wel te doen! Tot deze consequentie kan en moet — als zij tenminste zoo opgezet wordt als dr. Kuyper dat doet — een theorie komen, welke alléén de uitverkorenen als ware deelgenooten van Gods verbond wil erkennen!

Maar met het bovenstaande is het standpunt van de kuyperiaansche, bij den aanvang reeds ontspoorde, gedachtengang nóg niet bereikt. Neen, het boven gezegde culmineert in de idee, dat de kerk alle kinderen der geloovigen, „zoolang het tegendeel niet apart blijkt, moet houden voor waarachtige bondelingen, d.i. voor uitverkorenen, volgens het oordeel der liefde”.

Op deze wijze „mogen de hypocrieten tot het genadeverbond gerekend worden, hoewel ze er werkelijk geen deel aan hebben”. De kerk, die over het hart niet mag oordeelen moet óók tegenover hen het „oordeel der liefde” hanteeren, volgens hetwelk ze als wedergeborenen beschouwd moeten worden!

De consequenties van deze stelling zijn o.a., dat de kerk „alleen naar de uitwendige kenteekenen verworpen van uitverkorenen mag onderscheiden” en dat de kerk „zich in dit feilbare oordeel vergissen kan”. Een vergissing, welke des te gemakkelijker kan plaats vinden, wijl, naar prof. Kuyper, het slechts uitwendig behooft tot het genadeverbond ook kan inhouden, dat iemand wel degelijk „inwendig”, in alle geval „geestelijke” gaven kan hebben ontvangen, terwijl hij desondanks aan de verkiezing tot zaligheid, en bijgevolg aan wedergeboorte, bekeering en geloof geen deel heeft!

Hoewel de kerk dus ter dege weet, dat er kaf onder het koren is, moet zij toch, „naar het oordeel der liefde, voor koren beschouwen allen, die tot het genadeverbond gerekend worden, d.i. alle kinderen van geloovige ouders, Totdat het tegendeel blijkt”.

Ook deze klap van Zuidema is weer kei-hard. God zou aan zijn kerk n.b. bevelen over haar leden zoo te oordeelen — nog wel met een „oordeel der liefde”! —, dat vergissing niet alleen nooit vermeden, maar zelfs altijd noodzakelijk is!!

Maar nog is het einde niet!

Zuidema vervolgt immers aldus:

„Meer dan eens treffen we in deze studie (van Kuyper) het woord „alsof” aan. „Beschouwd, alsof Christus voor hem gestorven ware”. In werkelijkheid is het niet zoo. Zoo heet het elders, dat de kerk uitgaat van de gedachte, dat al de kinderen der geloovigen als werkelijke bondgenooten moeten beschouwd worden, en dat ze over hen spreekt, alsof ze deel hebben aan deze weldaden. En op een andere plaats wordt gezegd, dat de kerk al haar zorg en arbeid aan de kinderen der geloovigen besteedt, alsof ze waarlijk kinderen Gods waren. In werkelijkheid zijn sommigen van hen 't niet.

Naar dezen gedachtengang behoort derhalve in werkelijkheid enkel de uitverkorene tot het genadeverbond. Niet alle kinderen der geloovigen. Slechts de uitverkorenen kinderen der geloovigen. En de andere kinderen der geloovigen dan? Zijn ze gelijk aan heidenkinderen, aan kinderen van ongeloovigen? Neen ook niet.

Tweeërlei mogelijkheid is hier. Zoolang het tegendeel niet blijkt, zijn ze te houden voor waarachtige kinderen des verbonds, voor uitverkorenen. En, wanneer het tegendeel blijkt, door ongeloovigen wandel en afval, dient men te aanvaarden, dat zij vóór hun afval slechts schijnbaar, slechts uitwendig, slechts in de beschouwing der liefde, welke immers alle dingen hooft, behoorden tot het genadeverbond. In waarheid hebben ze aan de werkelijkheid van het genadeverbond nimmer deel gehad, hoewel ze voor een tijd recht hadden op den eertitel van verbondskinderen”.

Wat Zuidema hier zegt is weer vlijmscherp.

Het komt immers hierop neer, dat Kuyper in zijn denken en spreken over het verbond zich verstrikt heeft in een soort alsof-philosophie.

Er is eenzijdig immers de werkelijkheid. Die is deze, dat niet alle kinderen der geloovigen ware bondelingen, dat wil bij Kuyper zeggen: wedergeboren zijn. Deze werkelijkheid ziet God, daarnaar oordeelt Hij — deze werkelijkheid heeft Hij ook aan zijn kerk geopenbaard. Niet allen die uit Israël zijn, zijn Israël! — heeft Hij tot zijn gemeente gezegd.

Maar dwars tegen deze werkelijkheid in laat de kerk zich nu leiden door een beschouwing, deze n.l., dat zij de kinderen der geloovigen, die in werkelijkheid niet allen „ware bondelingen”, wedergeborenen, uitverkorenen zijn toch als zodanig beschouwt. Hoewel de kerk dus uit Gods eigen mond hoort, dat niet alle kinderen der geloovigen wedergeboren zijn, beschouwt zij ze toch als zodanig!

En de HEERE zelf zou de kerk bevelen deze als-of-philosophie te aanvaarden en zich door deze, met de door Hem zelf bekend gemaakte werkelijkheid volkomen strijdige beschouwing, bij het heilige werk van leiding der lammeren van Christus' kudde te laten beheerschen!

En nog is het eindpunt van dezen kuyperiaanschen doolweg niet bereikt.

Zuidema schrijft namelijk: „Enmaal gaat prof. Kuyper nog één schrede verder. Wanneer hij ook een onderscheid maakt, niet alleen tusschen het oordeel der liefde van de kerk (en het) oordeel Gods, doch ook tusschen de werkelijkheid en de beschouwing Gods! Hij schrijft n.l. op het eind van 'z'n studie, dat God alle verbondskinderen, ook de schijn-geloovigen, de hypocrieten, dus ook hen, die in werkelijkheid niet tot het genadeverbond behooren, beschouwt als zijn kinderen, zijn zonen en dochteren”.

Volkomen terecht betoogt Zuidema daarop, dat wie zulke dingen durft te zeggen dicht nader aan de grens van een goddelijk „alsof”, waarbij n.l. een verbondsbeschouwing van Gods zijde wordt verondersteld, welke met de goddelijke werkelijke uitverkiezing van Gods zijde, dat is dus niet de ware, door God gegeven verbondsgemeenschap van Gods zijde, geen verband houdt!

Inderdaad, wie zoo iets schrijft en het meent, onderneemt het verschrikkelijke bedrijf te poneeren, dat God in een bepaald, uiterst belangrijk opzicht bij zijn omgang met en behandeling van de menschen niet met de door Hem zelf gewilde en gemaakte werkelijkheid rekent, maar zich dan laat leiden door met die werkelijkheid strijdende beschouwingen, dus met ficties en illusies!

De menschen, die God niet verkoos en niet vernieuwde, zou Hij, Hij zelf toch beschouwen als menschen aan wie Hij deze weldaden wel had bewezen!

Geloof dit wie het kan!

Deze verschrikkelijke stelling is wel een „sprekende” kwade vrucht, welke de boosheid van den boom, waaraan zij groeide, wel zeer duidelijk demonstreert. Is dit alles, zakelijk gezien, geen blasphemie?

Verpletterend is inderdaad Zuidema's critiek op dr. H. H. Kuyper's verbondsbeschouwing. C. V.

KERKELUK LEVEN

ZELFSTANDIG OPTREDEN IN DE POLITIEK?

XIII.

Een uitvoerige bespreking van het in ons vorig artikel genoemde rapport kan niet worden ondernomen hier; we blijven staan bij enkele hoofdzaken.

We zwijgen over de slordige wijze, waarop Calvijn's aan de weerlegging van Servet vastgeknoopt tractaat over de noodzaak van haereticus, d.w.z. ketters (of ook scheurmakers) met het zwaardrecht te straffen, wordt aangehaald, en weergegeven. We wijzen er alleen op, dat de titel niet juist wordt vertaald. Het Rapport geeft als onderdeel van den titel aan: „dat de ketters met het zwaard moeten gestraft worden”. Maar er staat: dat de haereticus met het recht-van-zwaard (het zwaardrecht) moeten bedwongen worden: lure gladii coerendos esse haereticos. Ik geloof, dat de vertaling van „haereticos” door „ketter” niet volledig is, en niet doeltreffend; want er zit in het woord naast het element van „eigen” leer óók een element van groepsvorming, van scheurmakend (een filosofische school heet soms een filosofische haeresis). En hier! is 't Calvijn wel degelijk te doen om het scheurmakend element. Maar voorts is de titelvertaling van het Rapport misleidend. Het Rapport vertaalt den titel eerst onjuist (het tractaat van Calvijn zou volgens die vertaling handelen over het „straffen”-met-het-„zwaard”, waarbij wij aan DOODEN denken) en betoogt dan: maar 't valt ondanks dien barren titel nog al mee, want Calvijn wil tenslotte alleen maar de zwaarste gevallen met de doodstraf afdoen. Op zoo'n manier gelezen, geeft Calvijn een verkeerd titel aan zijn boek of een verkeerd boek bij zijn titel. Maar als men in den titel leest: niet het zwaard, doch het zwaard-recht, wordt Calvijn beter verstaan. Het zwaardrecht heeft de overheid, en ze gebruikt dat zwaard-RECHT óók in veel gevallen waarin ze heelemaal niet met het beuls-ZWAARD werkt. Het „zwaard” der overheid is een ander dan dat van haar beul. Zooals de sleutel van de stad van 's burgemeesters inventaris een andere is dan van den poortwachter. Als we belasting betalen of ons straatje moeten schrobben om zoóveel uur, en niet later, gebruikt de overheid haar zwaard-recht. Hier krijgt dus de overheid een positieve taak tegenover kerk-scheuring en -verwoesting. (Je zou er haast jaloersch op worden, want je had dan tenminste kans op een behoorlijk protocol! Maar dit is slechts tusschen haakjes..... voor de A.R. synodocraten.)

Het tractaat van Calvijn is inderdaad leerzaam; bij Servet immers signaleert hij (C. R. VIII, 462, de nummering van het Rapport deugt niet) ook deze dwaling, dat Servet ontkende, dat in zaken der religie eenig gebruik van het zwaard was. Het is, alsof je een lid van de J.V. op G.G. hoort.

Ik constateer, dat het Rapport in dit kleinigheidje

⁵⁾ In het algemeen ziet hij trouwens „haeresis” (in den zin van valsche leer) als wortel en begin van schisma (49, 481).

(waaraan toch weer veel hangt) den indruk wekt, alsof Calvijn zou bedoelen: met het zwaard uitroeien is hetzelfde als: de mitrailleur erop! Dat is niet juist. Zwaard is niet zwaardrecht. Haar zwaardrecht gebruikt de overheid óók als zeden beul met rust laat. Ze gebruikt dat altijd, als ze haar gezag doet gelden om te bedwingen. „Geestelijke vrijheid eerbiedigen” KAN dus beteekenen: zwaardrecht prijsgeven. Bevoegdheid praetendeeren, maar geen politionele macht willen of mogen oefenen om de exonsia te doen gelden. Ik geloof, dat de heer Schouten terecht daartegen opponeert, als 't gaat over Linggadati. Ik meen óók, dat diezelfde kwestie om een hoek komt kijken als we Calvijn willen verstaan.

Geen kleinigheid, zeiden we, dit vertalingskwestietje. Neen, werkelijk niet. Het Rapport, 290, in zijn tendenz om de vaders een beetje naar vader A. Kuyper toe te halen, redeneert nu zóó: Calvijn was nog wel streng, maar de latere gereformeerden waren al veel gemakkelijker. Het strengere gevoelen is door hen „niet onbelangrijk verzacht”. U voelt: dat is al een redeneeren naar Abraham Kuyper toe.

Maar nu het bewijs?

Wel, men haalt de Synopsis aan (het bekende leerboek der Leidsche professoren „uit den bloeitijd”). Daar wordt gezegd (volgens 't Rapport) dat het beter is de kettersche leeraars af te zetten of te verbannen of op eene andere wijze te beteugelen, dan met den dood te straffen. Alleen voor érg gevaarlijke haereticus wordt dan weer „eene uitzondering” gemaakt, zoo erkent het Rapport ten aanzien van de Synopsis.

Maar het is weer onjuist.

In stelling 65 toch spreekt de Synopsis n.l. over gevallen, waarin de overheid, zooals het in bepaalde perioden wel eens gebeuren kan, niet bij machte is met haar machtsmiddelen naar believen op te treden. In zóó'n tijd moet ze wel veel tolereren! Maar dan spreekt stelling 66 over die gevallen, waarin de overheid wel degelijk in staat is, tegen heterodoxe leeraren en haeretische volksverleiders dwingend op te treden en hen met haar zwaard te bedwingen (weer dat woord van straks: „coercere”). In zóó'n geval zeggen — aldus de Synopsis — andere theologen: pas de doodstraf toe. Maar de Synopsis zelf wil, als er een andere manier (dan de doodstraf) bestaat, om hen met behoud van wat billijk en profijtelijk is te bedwingen (weer „coercere”), de meesten van die verleiders, na hun kerkelijke veroordeeling laten straffen met lichtere maatregelen, b.v. verbanning, zonder nog de doodstraf toe te passen. De meesten: de ergsten moeten toch nog sterven.

We hebben dus hier duidelijk overeenkomst met Calvijn en heelemaal geen „belangrijke verzachting”. HIER is ook door de Synopsis een „coercere” (in toom houden, bedwingen) van de haereticus door de overheid, die in staat is (possit), d.w.z. de dwangkracht, de dynamis heeft, hen te bedwingen (weer „coercere”) met het zwaard. Dat IS haar bevoegdheid (exousia); u kan die bevoegdheid ook gebruiken. Met andere woorden: een overheid die de doodstraf toepast, gebruikt EEN manier van oefening van haar zwaard-recht; en een overheid, die de haereticus op andere wijze aanpakt, gebruikt haar zwaard-recht op een tweede manier. Maar BEIDE roeren „met het zwaard” (de ééne met, de andere zonder „mitrailleur”) ketterij uit. Het is dus hetzelfde als wat Calvijn zegt. Ook die wil tusschen verschillende groepen van haereticus onderscheiden hebben, en zegt dan: alleen de ergsten met de doodstraf, maar ALLEN met het zwaard-recht bedwingen.

De onjuiste, we zullen aannemen: onbewust tendentieuze vertaling van Calvijn heeft 'n brugje geslagen voor de tot nu toe in het Rapport slechts imaginaire bewering: de vaders hebben al gauw Calvijn een beetje gecorrigeerd. De afstand tusschen „art. 36” volgens de vaders en „art. 36” volgens A. Kuyper werd verkleind. Maar het gebeurde kunstmatig.

Een tweede bezwaar tegen de redeneermethode van het Rapport dringt zich aan ons op, als we letten op de manier, waarop „gewerkt” wordt met het argument, dat (óók al volgens Calvijn; die mag nu ineens weer als grondlegger meehelpen) „de roeping van staaten kerk wordt onderscheiden”.

O neen, wij denken er niet aan te loochenen, dat Calvijn deze eenvoudige wijsheid gekend en onderwezen heeft.

Maar wij hebben er wel bezwaar tegen, dat het Rapport nu van deze eenvoudige wijsheid een ietwat gammele springplank maakt, om uit te komen dáár, waar Calvijn zelf nooit heeft willen komen.

Er gebeuren n.l. enkele ongelukjes.

Het eerste ongeluk is al weer, dat men slordig Calvijn weergeeft. Ons wordt verzekerd (wat waar is), dat Calvijn (Institutie IV, 11, 1) uitspreekt, dat de ourgerlijke regeering (politia) en de geestelijke regeering (politia) van de kerk totaal onderscheiden zijn.

Voor-
hier m-
er tw-
in de z-
het een-
lijk to-
dige re-
Tw-
Wie
in dit m-
Calvijn-
heeft o-
sta a-
dat t-
daa-
bevonde-
heid
„Tw-
leir
Maar
zegt, ve-
de nam-
(ook va-
namelij-
is een
homine-
die d-
draaien
niet na-
Twee-
Calvijn-
Dat
Hij spr-
christen-
(Gal. 5
slavernij
zeggen.
Maar,
wat pra-
die kom-
vrijgema-
len b-
het is
binding
de Wed-
§ 15 uit-
zen s-
ten we-
ring
lijk, wa-
tot den
gerlijk,
plichten-
plichten-
heeten
Want e-
werelden
schillene-
En o-
eerst ov-
schuwer-
leert
de b-
in IV, 2
zelf te
We h-
lei reg-
eriei re-
port on-
wel sam-
Calvijn
voudig,
wikkel-
tusschen
rechtsple-
consc-
is ook
wett-
Daarna
port me-
den men-
rein
op da-
Hier,
port van
en A. R.
dat er
gebeurd

PRATE

Wé le-
meent:

In h-
moet a-
gezind

Ik be-
zich als
crete

moet zie-
niet ver-
als de

juist zo-
dat men-
ons) te

handeld

indruk wekt,
t zwaard
t. Zwaard
waardrecht
den beul
altijd, als ze
wingen.
dus beteeke-
heid praetee-
willen of mo-
lden. Ik ge-
artengeen op-
neen ook, dat
kijken als we

alingskwes-
290, in zijn
ar vader A.
Calvin was
ereformeerden
ijker. Het
onbelang-
een redenee-

bekende leer-
n bloetijd").
dat het be-
en of te ver-
teugelen, dan
rg gevaarlijke
ndering" ge-
nzen van de

s n.l. over ge-
in bepaalde
bij machte
ven op te tre-
reeren! Maar
en, waarin de
s, tegen hete-
leiders dwijn-
r zwaard
d van straks:
aldus de Sy-
doodstraf toe.
andere manier
st behoud van
ngen (weer
iders, na hun
met lichtere
nog de dood-
gsten moeten

eenkomst
rijke verzach-
en „coercere“
haeretici door
it), d.w.z. de
en te bedwin-
Dat is haar
bevoegdheid
n overheid die
manier van
overheid, die
gebruikt haar
Maar BEIDE
et, de andere
s dus hetzelf-
tusschen ver-
onderscheiden
sten met de
rd-recht be-

onbewust ten-
n brugje ge-
slechts imagi-
al gauw Cal-
and tusschen
6" volgens A.
beurde kunst-

rmethode van
s we letten op
net het argu-
mag nu ineens
roeping
t onder-

oochen, dat
nd en onder-

egen, dat het
id een letwat
ult te komen
it heeft

m slordig Cal-
wat waar is),
preekt, dat de
geestelijke re-
onderscheiden

Vooraf stelt het Rapport in onlosmakelijk verband hier mee evenwel de bewering, dat volgens Calvin „er tweeërlei regeering is: de eerste, die in de ziel of in den inwendigen mensch gelegen is en het eeuwige leven betreft, en de tweede die, alleenlijk tot onderwijzing van de burgerlijke en uitwendige rechtvaardigheid behoort“. (IV, 20, 1).

Tweeërlei regeering!

Wie krijgt niet den indruk, dat het Rapport hier in dit redebeleid Calvin zelf laat spreken, en dat hij, Calvin, het hier in de zoeeven geciteerde woorden heeft over regeering van kerk en van staat? Men moet wel dien indruk krijgen, omdat straks „geconcludeerd“ wordt: de kerk mag daarom (omdat het voorgaande gesprokene waar bevonden is) op het gebied der overheid zich niet begeven. Klaar is Kees.

„Tweeërlei regeering!“ Tweeërlei regeering OVER den mensch!
Maar nu ik eindelijk eens nasa, wat Calvin zelf zegt, verbaas ik me weer over dit synodale stuk met de namen van H. H. Kuyper en H. Bavinck er onder (ook van A. F. de Savornin Lohman). Calvin zegt namelijk niet: „er is tweeërlei regeering“, doch: er is een tweevoudige regeering IN DEN MENSCH (in homine). Hoe kan men door weglating van die duidelijke woorden den zin zoo verdraaien? Waarom rekent de ééne deputaat den ander niet na?

Tweeërlei regeering dus IN DEN MENSCH, zegt Calvin.

Dat moet wel terugslaan op Institutie III, 19, 15. Hij spreekt daar (§ 14) over de vrijheid van den christen; deze dankt haar aan Christus' kruisdood (Gal. 5:1, 4). Daarom mogen wij ons niet weder tot slavernij laten verleiden, zoo hoort Calvin Paulus zeggen.

Maar, zoo merkt Calvin op, nu zijn er dadelijk heel wat praatjesmakers, en muiters, en revolutionairen, die komen beweren: prachtig; we zijn door Christus vrijgemaakt en hebben dus geen enkele band meer, die ons kan binden; het is gedaan met menselijke instellingen, geen binding meer! (v.g.l. het slot van art. 36, b.v. tegen de Wederdoopers). O neen, o neen, roept Calvin in § 15 uit: opdat niemand zich aan dezen steen, dezen sta-in-de-weg, stoote, moeten we opmerken, dat er tweeërlei regeering in den mensch is: de ééne geestelijk, waardoor de consciëntie tot vroomheid en tot den dienst Gods wordt onderricht, de andere burgerlijk, waardoor de mensch wordt opgevoed tot de plichten van menselijkheid en burgerlijkheid, welke plichten onder de menschen in acht te nemen zijn. Ze heeten wel eens geestelijke en tijdelijke jurisdictie. Want er zijn IN DEN MENSCH als het ware twee werelden, waarover ook verschillende wetten en verschillende koningen kunnen regeeren, aldus Calvin.

En omdat Calvin dit laatste meent, gaat hij nu eerst over het ééne handelen, waarbij hij ons wil waarschuwen tegen het gevaar, dat men wat het evangelie leert over de geestelijke vrijheid betrekt op de burgerlijke orde. En later (en dit wel in IV, 20), begint hij over deze burgerlijke orde zelf te handelen.

We hebben dus niet te meenen, dat die tweeërlei regeering IN den mensch hetzelfde is als de tweeërlei regeering OVER den mensch, zooals het Rapport ons en zichzelf wil doen gelooven. Ze hangen wel samen, maar zijn niet hetzelfde. Calvin zelf (III, 19, 15) zegt: de kwestie is vrij eenvoudig, maar heel wat menschen maken haar ingewikkeld, omdat ze niet precies genoeg onderscheiden tusschen de uiterlijke rechtspleging (forum) en de rechtspleging (het forum) der consciëntie. De consciëntie, voegt Calvin er dadelijk aan toe, is ook gebonden aan de burgerlijke wetten.

Daarmee VERVALT heel het betoog van het Rapport met zijn tendenz: die twee regeeringen (OVER den mensch) hebben met elkaar sterrein niets te maken: de ééne mag op dat der andere niet komen.

Hier, in die laatste woorden van het synodale Rapport van 1905, ligt een angelpunt van gereformeerde en A. R. leerwijze. Ik kom tot de pijnlijke ontdekking, dat er in 1905 in Rapporten nog meer ongelukken gebeurd zijn dan ik wist.

K. S.

PRATEN OF EERST SCHRIJVEN? VI.

We komen langzamerhand tot het eind. Inzender meent:

In het eerste accoord der kerkelijke samenspreking moet de tedere grondtoon der liefdevolle vergevensgezindheid doorklinken.

Ik ben bang, dat vergevensgezindheid, zodra ze zich als gehoorzaamheidsgezindheid in deze concrete situatie zou belijden (en een deugd moet zich toch niet vermommen als ondeugd, en ook niet verzwijgen wat Filipp. 3:17 spreekt) zou werken als de roode lap op den stier; en inzender is daar juist zoo bang voor. We staan immers voor 'tfeit, dat men ginds openlijk zegt: er is niets (aan ons) te vergeven? We hebben immers goed gehandeld? 1905—1942 was naar de Schrift; de binding

EPISCOPUS INVISIBILIS.

In Amerika is er een groot Mysterie. In Washington. „Timotheus“, het door ds. A. G. Barkey Wolf geredigeerde weekblad, had van het wondergerucht het eerste bericht.....

In Washington resideert een Episcopus invisibilis, een onzichtbare bisschop. Als het niet in „Timotheus“ stond, dan zou ik weigeren het te gelooven. Maar nu..... Ik houd tenminste „Timotheus“ voor betrouwbaar en geloofwaardig, totdat het tegendeel blijkt. Ik weet, dat ds. Barkey Wolf van deze laatste formule houdt. Hij zond tenminste destijds een telegram aan de synode van zijn herderlijke denominatie, om bij die formule te blijven en de daarin vervatte leer te handhaven. Hij zal wel „bezwaard“ wezen nu, sinds ze haar tóch vervangen hebben. Maar ik mag niet afdwalen. In Washington resideert een onzichtbare bisschop!

Dat is nu eens écht „mystiek“.
Om dat te beleven zou je alleen al den sprong over den Oceaan wagen.

Om dat te gaan zien! Als het tenminste niet onzichtbaar was. Maar het is écht. Of het bisschoppelijk ornaat: mijter en kromstaf ook onzichtbaar zijn, weet ik niet. Maar Zijne Eminentie is het wel. En zijn gemeente, zijn diocees is het ook. Hij is episcopus inpartibus invisibilium, bisschop in de streken der onzichtbaren. Maar het mysterieuze van het geval is, dat deze bisschop van Washington in de streken der zichtbaren wel hoorbaar is. Als u op het punt staat naar bed te gaan geef ik u den raad „De Reformatie“ dit keer terzijde te leggen en morgenochtend verder te lezen, want het zou een mensch zijn nachtrust kunnen rooven. Want de onzichtbare spreekt met hoorbare stem. Griezellig gewoon! Hij heeft volgens ds. B. W. althans, onlangs deelgenomen aan een bespreking. Een bespreking met zichtbaren. Het liep over de vraag of de kerk — daarmee zal wel de zichtbare kerk zijn bedoeld — bij de evangelisatie ook moet gebruik maken van de advertenties in de groote bladen.

Als ze dat eens aan de menschen van de krant, aan de Heeren van het Hearst Concern en zoo hadden gevraagd, dan hadden die bepaald gezegd: „daar zit wel wat in“. En ze hadden gelijk gehad ook. Zaken zijn zaken. Als er niet wat in zit voor de evangelisatie, dan tóch in ieder geval voor de krant. Maar de onzichtbare bisschop van Washington heeft zich tot vijand No: één van de krantenmagnaten gemaakt. Want in de séance, waarin de onzichtbare hoogwaardigheidsbekleeder werd opgeroepen, heeft dit mystieke orakel verklaard — en ds. B. W. haast zich het door te geven — „dat Gods geest“ (de kleine g is van den bisschop) „niet door advertenties kan worden overgedragen“. Als de kerk menschen wil winnen, dan moet ze niet praten. Niet als een zakenman zeggen: „Probeer het eens met ons product“. Maar de kerk moet haar product zelf laten zien: „De menschen gaan op het product af en het zichtbaar product van de kerk is het leven van de menschen in de kerk“.

Tusschen twee haakjes: als dat waar is, dan moet de kerk met pensioen gaan. Niet meer spreken, maar leven. „Stil gaan zitten leven“.

Ik begrijp nu ook, waarom B. W. emeritus gewor-

goed; de schorsingen ook! Juist door te zeggen: wij willen de argumenten over en weer ter toetsing overgeven, hebben wij deze pijnlijke veroordeling van den tegenstander niet als axioma willen voorop plaatsen in ons eventueel gesprek met hem. Bovendien: niet maar een synode, doch de kerken zijn te zoeken. Tegenover haar past niet de oefening van één deugd, doch van alle. Niet alleen dus vergevensgezindheid, stel, er zou noodzaak van te vergeven blijken, doch óók waarheidsliefde; rechtsbesef, klare profetie, anti-hiërarchie, en wat dies meer zij.

Inzender ziet schoone mogelijkheden. We zullen ze nagaan. Eerst:

Als U zich eens tot Uw synodale broederen wendde met een bloedend hart (en dat hebt U) en met deze woorden: Broeders, wat spijt het me, dat we niet meer samen avondmaal kunnen vieren, het is mij tot een dagelijks verdriet. Moet dat nu zo blijven?

Wel, dan zouden ze ginds tot mij zeggen: 1e. man, we hebben niet met u, doch met duizenden anderen te doen, u bent toch geen repraesentant, doch slechts één onder uw medegenooten, we hebben toch geen Schilder-zaak?; 2e. we hebben den Heere openlijk geboden om Zijn zegen over de door u geoeefde tucht; 3e. we hebben niet voor niets verklaard, dat u secten en mitterij WILDET aanrichten, in kerken, en we houden niet van wolven in schaapskleeën; 4e. we hebben, ondanks uw schriftelijk verbod, afgekondigd van den kansel van Kampen (voorzitter Impeta en scriba Van den Oever en adviseurs

den is. Hij preekt niet meer, maar hij leeft. Na het advies van den bisschop van Washington gaat hij natuurlijk ook het redacteurschap van „Timotheus“ er aan geven en Youth moet het doen. „Stil leven“. Zooals de onzichtbare zei.

U vindt het orakel van dezen onzichtbaren bisschop in „Timotheus“ van 27 Juni 1947 op de laatste pagina in de rubriek: „Rond de Kerktafel“.

U hebt dat gelezen?.....

En niets van de onzichtbaarheid des bisschops daarin ontdekt?.....

Maar, om te begrijpen, dat het hier toch waarlijk een onzichtbaren bisschop betreft, moet U in hetzelfde nummer op pag. 274 het artikel van den heer J. N. Voorhoeve lezen over: „De volkstelling en de kerk“.

De Heer Voorhoeve betreurt het, dat bij de volkstelling alléén gevraagd werd: Behoort gij tot een kerkgenootschap of godsdienstige gemeenschap?

„Want“, zoo schrijft hij, „nu ging het alleen over de kerken of gemeenschappen en werden zij, die tot Gods onzichtbare kerk behooren en zich niet, of nog niet, bij eenige godsdienstige gemeenschap voegden, gerekend bij de anti-kerkelijken of ongodsdienstigen“. En hij schrijft even verder: „Als onze nieuwe hoofdredacteur spreekt over kerktafel, over kerk in 't algemeen, bedoelt hij steeds deze onzichtbare kerk van God, waartoe menschen behooren van allerlei stam en ras en natie, van allerlei kerk en kring en belijdenis — het blijkt, dat niet alle lezers dit verstaan, en daarom grijp ik deze gelegenheid aan, om hierop de aandacht te vestigen“.

Ik had het ook nooit verstaan.

En daarom greep ik zeer benieuwd naar de rubriek van den hoofdredacteur Ds. A. G. Barkey Wolf „Rond de Kerktafel“ om te vernemen, wat deze zoo op het eerste gezicht door het tweede gezicht op die onzichtbare tafel van die onzichtbare kerk zou vinden.

De rubriek bracht een verhaal omtrent theologische doctoren en den bisschop van Washington.

En op grond van de mededeeling van den Heer Voorhoeve, dat het hier de onzichtbare kerk betreft, mag ik toch de conclusie trekken, dat de bisschop van Washington onzichtbaar is en dat in de onzichtbare kerk promotierecht is?

Of zou Washington ook onzichtbaar zijn? En Amerika? Indien ja, arme K. S., arme ds. van Dijk! Voor deze zwervers op den Atlantischen Oceaan wordt de klacht van den Multatulaanschen Javan: „Wijs mij de plaats, waar ik gezaaid heb“; de vraag van den Griekschen wijze: „Geef me een plaats, waar ik staan kan“ veranderd in de klacht: „Wijs ons de plaats, waar we aan land kunnen gaan!“

Ik zou wel eens willen weten, hoe Jo Spier zoo'n onzichtbaren en toch hoorbaar sprekenden „bisschop in de streken der onzichtbaren“ teekenen zou. Een mijter, een kromstaf, ter hoogte van de onzichtbare hand, die den kromstaf houdt, een bisschopsring.

Mystiek!

U vraagt naar de toepassing?
Ach, heel eenvoudig.

Ik wou maar zeggen, dat héél dat fabeltje van die onzichtbare kerk evenals zoo vele als groote mysteriën uitgaande waarheden, met Gods mysteriën niets te maken hebben, maar doodgewone menselijke, al te menselijke mystificatie zijn. Geen geheimenissen, maar verheimelijkingen.

Er is in de concrete kerk veel onzichtbaar, evenals in den concreten bisschop van Washington. Maar wie nu de kerk onzichtbaar noemt is even dwaas als wie den bisschop van Washington voor onzichtbaar houdt, „totdat het tegendeel blijkt“.

D. E. C.

natuurlijk anderen), dat u aan de gemeenschap „der“ gereformeerde kerk van Kampen U onttrokken hebt; 5e., 6e., 7e..... enz. En een niet vergeetachtig „hoorder“ zou ginds opmerken: de man valt in herhaling, hij komt nu nog eens aandragen met zijn vredesvoorstel van 13 Dec. 1943, en daar heeft de synode zich immers van afgewend, toen het door het synodelijk, ds. D. van Dijk, was ingediend als zijn eigen voorstel?

Inzender heeft nog een perspectief. Ik zou tot „mijn synodale broederen“ vervolgens kunnen zeggen:

Door praten kunnen we nooit weer tot elkander komen, om Gods wil, hier is mijn hand, ik van mijn kant ben bereid een streep te halen door alles wat ik gezegd heb, doe Gij van Uw kant het zelfde en laten we alle noodlottige acta de weg van het prae-advies doen volgen, naar de papiermand.

Maar als ik dat zei, dan zou men ginds mij antwoorden: 1e., 2e., 3e., 4e., 5e., 6e., 7e. (zie boven), 8e. dat eerste zinnetje meent u niet (daar zouden zij gelijk in hebben, ik meen, dat het zwaard des Geestes heel veel kan); 9e. die hand van u interesseert ons niet, zie onder 1e., we hebben de hand b.v. van de Noordeloozenaren noodig, die vreemd zouden opkijken, als we hun een kandidaat zoo maar weer praesenteerden, dien ze om 's Heeren wil en op ons bevel (ja, een synode beveelt!) het beroep hebben opgezegd, wijl hij niet zuiver in de leer was! 10e. een streep halen door uw antwoorden op onze vijf vragen? Maar man, dan zijt ge brutaal, we hebben die vijf vragen gesteld omdat een categorisch ant-

woord noodig was, want de kerk „stond toch in brand“? en woudt gij die vragen nu bagatelliseren, door het antwoord van de tafel te nemen? 11e. en zouden wij een streep halen door ons verzoek aan de kerken, om voor uw bekeering den Heere te bidden? Of door de noodlottige Acta, die evenwel de leiding des Heiligen Geestes den volke concreet doen zien?; 12e. bovendien liggen die Acta eenmaal in de kast, en we hebben al catechisatieboekjes en leidraden op grond daarvan opgesteld, hoe dūft ge?

Maar inzender wil me nóg iets laten zeggen:

Alle schorsingen worden weer ongedaan gemaakt en ten bewijze, dat ik geen valse eenheid wil, stel ik voor, dat er na bereniging door de geref. kerken in Nederland commissies worden ingesteld, die de geschilpunten grondig, in het openbaar bespreken, in een apart Generaal Synodaal blad.

Maar als ik dat zei, zou men van ginds mij antwoorden: 1e., 2e., 3e., 11e., 12e. (zie boven); 13e. schorsingen ongedaan maken? ze hebben immers Gods recht bediend?; 14e. commissies instellen? Welneen, — we meenen met br. Miedema, dat de wereld de geschreven stukken niet zou kunnen bevatten; bovendien hebben we al in 1942 (of '43) geschreven aan ds J. S. Post, dat de zaken nu wel haar beslag hebben gekregen; 15e. man, gij komt weer terug op uw vredesvoorstel van 13 Dec. 1943, overgenomen door ds D. van Dijk, maar dat heeft de synode afgewezen, en — kijk het maar na in onze stukken: wat de synode afgewezen heeft, dat hebben de kerken afgewezen; 16e., 17e., 18e. enz.

En nu houd ik op met te construeren wat de synodocraten in synode mij zouden antwoorden. Want ik wil zelf óók wel eens wat zeggen. Ik wil inzender graag zeggen, dat ik er niet aan denk, mijn papieren in de kachel te stoppen. Ik geloof, dat men ginds ze veel te hard nodig heeft. Laat hen maar lachen of meesmulen, u kunt direct eenige broeders-van-den-grijs om u heen krijgen, stel, dat u er op gesteld zoudt zijn, wat ik van u niet wil gelooven. Ik geloof, dat men ginds mijn antwoord op de nonsens-brochure Van Dijk (maar geteekend door het moderamen-Berkouwer) over de continuering der synode nodig heeft; anders krijgen we den onzin en de hiërarchie dadelijk weer; ik geloof, dat men ginds mijn vijf antwoorden op de vijf vragen nodig heeft, anders komt er geen genezing; en als ik niet geloofde, dat men ze ginds nodig had, en dat al die afvallige en met Ridderbos-Grosheide-Nauta meê-draaiende volgelingen-voorgangers gezeten zouden zijn als ze eens God beloofden, te doen naar al wat ze daarin vinden zouden het te kunnen weerleggen, wel, dan had ik ze niet geschreven, doch me in mijn duikverblijf op mijn gemak gehouden. En wat dat „apart Generaal Synodaal blad“ betreft: dáárvoor beware ons de Geest, die de kerken vrij maakt! Een synode is afgeloopen, als ze klaar is, en een Generaal Synodaal blad is niets anders dan een onverteerbaar brok hiërarchie. Voorloopig kijk ik uit mijn eigen oogen, en — een Generaal Synodaal Blad, dat nèt zoo doet als de „synode“ van ginds, wel, dat zou juist de stukken, waar 't op aankomt, verdoezelen! Ze hebben ginds in de Acta niet eens vermeld, wat publiek gebeurd is (b.v. inzake Bergschenhoek); dat heb ik destijds bewezen. Ze hebben de stukken, die de behandeling van de heele chose hebben ingeleid, onder de tafel gewerkt; alleen „De Reformatie“ heeft later 't gebrek helpen aanvullen, zoover het mogelijk was. En nu zoo'n blad van den Oppersten Clerus? Geen sprake van! We waren dan, heelemaal verkocht aan de oligarchie, die de zaken in de war gebracht heeft. Inzender wil mij omtrent dit blad laten voorstellen:

Dat blad zal een commissie van redactie hebben, die verantwoordelijk is voor de broederlijke toon der polemieken.

Antwoord: nergens voor nodig. Voor den „toon“ is tenslotte de kerkeraad verantwoordelijk, de kerkeraad, die opzicht en tucht heeft over den schrijver. En geen mensch anders. Die moet eventueel een schrijver, die draait, of onwaarheid spreekt, aan zijn jas trekken, of censureren. Ook als hij zulks doet in Generaal-Synodale stukken. En als inzender mij wil laten profeteeren over dit Blad:

Dat blad zal een zeer lang leven hebben en een zeer lange weg hebben af te leggen; thans geeft het niet meer, de kerk is weer kerk, want zij zoekt met ingespannen krachten de eenheid in de waarheid. En tot op de dag der unanieme eindbeslissing, die misschien wel nooit komt, zullen we elkaars verbondsbeschouwing eerbiedigen en verdragen, bedenkende dat iedere dogmatische visie door haar menselijke inslag aan dwaling onderhevig kan zijn.

dan antwoord ik: zoo'n blad mag geen dag leven hebben; en als 't ooit leven zou krijgen, zou 't net zoo dood wezen als het officiële blad der Herv. Kerk uit de dagen, toen men De Cock schorste en zoo.

En wat die verbondsbeschouwing betreft: die heeft van ONS niemand in geding gebracht; laat Ridderbos daar maar over schrijven, tot geen mensch 't meer leest. Het is maar afleidingsmanoeuvre, dáárover kerkelijk door te zagen. Het gaat over de besluiten van '42 en '44: de binding aan formules, die wij niet accepteren. En natuurlijk nu

óók al om '46, welks nieuwe formulier van eenigheid we evenmin accepteren. Want wij hebben de belijdenis; Ridderbos ontkent, dat we die werkelijk „hebben“ als we zijn formules niet aanvaarden. En dus moet inzender dr. Ridderbos bewerken voor zijn idee, om zoo'n speech af te steken, en dr. Grosheide, en dr. Dijk, en zoo maar niet ondergeteekende.

(Volgende week slot.)

K. S.

HEEREN OF BROEDERS?

In het vorige artikel bleek voldoende, dat de Synode, toen ze bij ons de zonde van openbare scheurmaking constateerde, daarmee toch werkelijk een vonnis uitsprak omtrent onzen staat voor God. Terwille van de duidelijkheid heb ik alleen uit de officiële stukken die qualificaties gehaald, die de Synode welbewust in de procedure tegen prof. Schilder bezigde. We zouden precies zoo de stukken kunnen laten spreken, die betrekking hebben op prof. Greijdanus. Doch noodig is het niet. Ieder kan gemakkelijk zelf constatareeren, dat de kwestie hier wezenlijk gelijk staat.

Toch willen we nog even ingaan op de Zwolsche repliek met betrekking tot de klacht van Groningen, dat men van gindschen kant durfde verzekeren, dat in de schorsing en afzetting naar art. 79 en 80 K.O. ons geenerlei vonnis had getroffen omtrent onzen staat voor God.

Zwolle antwoordde daarop: „Een verwijzen naar art. 79 en 80 van onze kerkenordening houdt niet in, dat al de daar gebruikte qualificaties op ieder geval toepasselijk zijn“. Dat had men ons niet behoeven te zeggen, want een kind begrijpt dat wel. Maar men redeneert om de zaak heen. Want art. 80 zegt: „Voorts onder de „grove zonden, die waardig zijn met opschorting of afstelling van den dienst gestraft te worden, zijn deze de voornaamste: valsche leer of ketterij, openbare scheurmaking etc. etc.: kortelĳk, alle zonden en grove feiten, die den bedrĳver voor de wereld eerloos maken, en in een ander gemeen lidmaat der Kerk der afsnijding waardig zouden gerekend worden“. M.a.w. de openbare scheurmaking is een grove zonde; en in de korte opsomming van de voornaamste grove zonden krijgt scheurmaking de tweede plaats. „Natuurlijk zijn hier niet alle tuchtwaardige zonden aangewezen, zoodat een dienaar, die een ergerlijke zonde bedreef, maar die hier niet genoemd wordt, daarom vrij zou uitgaan. Dit blijkt wel duidelijk uit het slot van het artikel: „kortelĳk alle de zonden en grove feiten etc.“ (Jansen, Korte Verklaring, 2e dr. 332). De K.O. zegt dus dit: we noemen hier slechts de belangrijkste grove zonden; en na enkele genoemd te hebben, eindigt ze: kortom alle zonden, die in een ander gewoon lid der afsnijding waardig gerekend worden. De zin is niet, zooals ik onlangs in een particulieren brief van een synodocratisch predikant las, dat eerst een aantal schorsingswaardige zonden genoemd worden, en aan die lijst nog worden toegevoegd alle afsnijdingswaardige zonden. De zin met „kortelĳk“ beginnend zegt: schorsing verdienen alle tuchtwaardige zonden; wat in een gewoon lid der afsnijding waardig gerekend zou worden, verdient als het een ambtsdrager betreft, met schorsing en afzetting gestraft te worden. Blijkbaar redeneert evenwel Zwolle net als bedoelde predikant. Want wanneer deze zin ons protest wil ontzenuwen, dan moet de betekenis wel deze zijn: niet alle zonden die met schorsing en afzetting worden gestraft, vallen onder de qualificatie: in-een-andere-gemeen-lid-der-afsnijding-waardig. Zoo probeert men ons en heel het toeziedende volk wijs te maken, dat scheurmaking wel schorsingswaardig, doch nĳt afsnijdingswaardig is.

Doch men kon beter weten. Want art. 76 van de K.O. had reeds vastgelegd: „Zoo wie hardnekkiglijk de vermaning des Kerkeraads verwerpt, en desgelĳks wie eene openbare of anderszins grove zonde gedaan heeft, zal van het Avondmaal des Heeren afgehouden worden“. M.a.w. elke openbare en grove zonde moet gestraft worden met afhouding van het avondmaal. En art. 76 vervolgt: „En indien hij, afgehouden zijnde, na verscheiden vermaningen geen teeken der boetvaardigheid bewijst, zoo zal men ten laatste tot de uiterste remedie, namelijk de afsnijding, komen, volgens de forme naar den Woorde Gods daartoe gesteld“. Niemand kan ontkennen, dat art. 76 heeft gezegd: elke openbare grove zonde, verdient afhouding en, bij gebieken onboetvaardigheid, tenslotte de afsnijding. Als nu art. 80 daarna de voornaamste grove zonden noemt, en op de tweede plaats reeds „openbare scheurmaking“ stelt, dan ontkomt ook de Zwolsche synode niet aan de conclusie: de door Utrecht bij K. S. en vele anderen geconstateerde en gevonniste en met schorsing etc. gestrafte zonde, is één van die openbare grove zonden, die ook afhouding van het avondmaal en tenslotte afsnijding uit de gemeente verdienen. Het doet er niet toe, hoeveel tijd in elk geval verstrijkt tusschen het begin der schorsing en het slot der afsnijding, zoodra men een zonde als „openbare grove zonde“ betitelt, heeft men al dadelĳk in den aanvang, bij de allereerste acte, gezegd: deze zonde is ten-

slotte afsnijdingswaardig. Men heeft daarmee onmiddellĳk een oordeel omtrent den staat voor God geveld.

En nu mag men uit oude acta een aantal bepalingen puren omtrent lastige gevallen, waarbij men aarzelde om tot de uiterste remedie voort te varen, vanwege het ingewikkelde en gecompliceerde van het geval, het interesseert me niet. Want het geval-Schilder was (zie vorige artikel) voor de synode een zeer duidelijk en uitermate ergerlĳk geval: hij wist wat hij deed; hij volhardde in zijn zonde; ja, hij organiseerde de zonde en sleepte velen mee in de brutale verachting der kerkelĳke orde. Als Zwolle die feiten voor oogen heeft, dan is het een laffe uitvlucht om in dit uitzonderlĳk ernstige en brutale en hardnekkige geval te zeggen: niet in elk geval behoefde afzetting door afsnijding gevolgd te worden. Wanneer ooit in de historie afzetting op zeer korten termijn door openlĳke afsnijding gevolgd had moeten worden, dan was het ongetwijfeld in het geval-Schilder, altdĳ natuurlijk volgens het oordeel der Utrechtsche heeren en wie zich door hen en door Zwolle laten gezeggen.

Ik vind dergelĳke uitvluchten altdĳ laf; maar wel zeer bijzonder, wanneer een synode daartoe haar toevlucht neemt.

Bovendien, waarom verzwijgt men weer het evidente feit, dat Utrecht op Schilder het avondmaal als formulier toepasselijk verklaarde? Het was toch Utrecht 1944, waar tot hem werd gezegd: wij constateeren bij U de openlĳke verachting der kerkelĳke orde; en wij bedoelen daarmee de zonde, die in het avondmaalsformulier wordt omschreven als het begeeren om in kerken tweedracht, secten en mouterij aan te richten? Het was toch Utrecht 1944, waar deze qualificatie werd gehandhaafd, toen K. S. protesteerde? Door deze qualificatie te hanteeren en te handhaven, heeft Utrecht ipso facto gezegd: wij vermanen U, K. Schilder, die U met de ergerlĳke zonde van „tweedracht, secten en mouterij in de kerken begeeren aan te richten“ besmet weet, dat Gij U van de tafel des Heeren onthoudt, en wij verkondigen U, dat Gij geen deel in het rĳk van Christus hebt. Gij zult U van deze spĳze, welke Christus allĳen voor zijn geloovigen verordineerd heeft, onthouden, zoolang Gij in zulke zonde blijft, opdat Uw gericht en verdoemenis niet de ste zwaarder worde. En men riep alle kerken op tot het gebed, om den zegen des Heeren over deze tuchttoefening af te smeeken (bid-brief van 5 Juni 1944, naar de bedoeling der synode op den eerstvolgenden Zondag af te lezen van alle kansels). Het was toch wel een zeer openbare en een zeer grove zonde; anders was er geen algemeene en publieke bidstond uitgeschreven.

Nu kan Zwolle jeremiëeren over allerlei uitdrukkingen in het Groningsche rapport, die de synode ontsteld hebben, nu mag prof. Ridderbos breed spreken over de vraag, of wij hen nog wel als geloovigen zien, — ik blijf het leugen noemen en afleiden van de aandacht. Laten zij, vóór ze klagen gaan over ontstellende uitdrukkingen bij ons, eens klagen over eigen zonde. Heeft Utrecht bij K. S. een openbare grove zonde geconstateerd of niet? Heeft men die zonde gequalificeerd naar het avondmaalsformulier of niet? Heeft men in die qualificatie hem vermaand van de tafel des Heeren zich te onthouden of niet? Heeft men daarmee gezegd, dat hij geen deel in het rĳk van Christus had of niet? Heeft men hem zijn gericht en verdoemenis verkondigd of niet? Heeft men hem, toen men zei: U begeert secten aan te richten in de kerken; en wij gebruiken het avondmaalsformulier tegen U, hetwelk zegt dat allen, die dit doen, ook K. Schilder, zich hebben te onthouden van de spĳze welke Christus allĳen voor zijn geloovigen verordineerd heeft, — heeft men hem daarmee publiek als ongeloovige aan de kaak gesteld of niet?

Het geldt niet alleen K. S. Men heeft van ons allen in dezen bepaalden ernstigen zin, verklaard, dat we „scheurmakers“ waren; men wist toch wat men deed, toen men dit woord bezigde, nadat het was toegelicht uit avondmaalsformulier en K.O.? Er is geen sprake van hereeniging, zoolang men blijft weigeren deze feiten te erkennen.

Want opnieuw: Zwolle mag zeggen: „voorzoover ons bekend, is op niemand in dit conflict de persoonlijke censuur toegepast“ (wil men ons heusch wijs maken, dat niemand der leden van de Zwolsche vergadering ook maar iets afwist van één der tientallen gevallen, die de Doeken noteert op zijn „zwarte lijst“?), prof. Ridderbos mag schrijven, dat zij nimmer hebben verklaard, dat wij geen deel in het rĳk van Christus hebben, — sinds wanneer hebben zij die clausule betreffende „tweedracht, secten en mouterij in de kerken begeeren aan te richten“ dan toch wel uit het avondmaalsformulier geschrapt? Verkondigt men daar niet meer aan wie zich met deze zonde besmet weten, dat ze geen deel in het rĳk van Christus hebben? Of richt men die verkondiging sinds kort ginds niet meer tot allen, die zich hiermee besmet weten? Is het ginds dan misschien al zoover gekomen, dat ook scheurmakers toegang hebben tot de spĳze

welke C
neerd he
En als
al niet m
eeniging
Expres
me de k
bezwaarc
der de sy
incom
men imm
tot de Z
ze ziel
de Z
kerkelĳk
Ridderbo
verdoovin
het opzie
sindsdien
oordeelen
deel gaaf
ook afzet
delĳk toe
geschied
gegaan e
den volha
wat hier
vonnis, d
te gealle
vonnis
begon bij
en K.O.
doeling is
val-Schild
afzetting
omdat de
hij geblev
gekomen
nog eens
ningency
ding en a
rĳk van
Daarme
zoo veelste
de verkon
rĳk van
Doch de
indertĳd
A, waarn
zware A:
lĳke vera
gen de d
zijn onde
naar luid
het rĳk v
het avond
dracht“ v
plictet de
rĳk van C
mee me
op (25 Fe
de C der
constateer
de en dat
had; dat
over tot d
van een
kwam de
en de H d
I der Toe
ken tot o
de L der
wegzending
vele ande
letters ge
der bekra
van de h
en de beg
Wil iem
„gelukkig
ongelukk
alom bezig
te moffele
king met
de A de h
Z is een w
begraven.
Want zé
gen. Wie
ke veracht
zienbaren
zaak der a
zei Christu
hem het p
drijft Hij
haast tot
en dus éé
openbare g
voort tot
schen „gin
doch verki
den we de
men de Z
terug nem
grove zond
catalogus

Men heeft omtrent den

aantal bepa-
waarbij men
et te varen,
rde van het
geval-Schilder
de een zeer
gerlijk
ardde in zijn
alepte velen
ke orde. Als
is het een
zonderen
n hard-
in elk geval
ldg te wor-
ting op zeer
gevolgd had
n het geval-
oordeel der
hen en door

f; maar wel
oe haar toe-

r het eviden-
admaals-
t was toch
: wij conste-
kerkelijke
die in het
als het be-
en mouterij
1944, waar
n K. S. pro-
teeren en te
egd: wij ver-
gerlijke zonde
le kerken be-
at Gij U van
udt, en wij
lin het
ij zult U van
n gelo-
den, zoo-
lijft, op-
emenis
de. En men
en zegen des
meeken (bid-
der synode
zen van alle
enbare en
geen alge-
en.
rieel uitdruk-
e de synode
s breed spre-
de geloovigen
leiden van de
an over ont-
klagen over
een openbare
heft men die
aalsformulier
en vermaand
den of niet?
n deel in het
men hem zijn
niet? Heeft
aan te rich-
avondmaals-
allen, die dit
nhouden van
jn geloovigen
daarmee pu-
de kank

van ons allen
aard, dat we
vat men deed,
het was toe-
? Er is geen
lijft weigeren
: „voorzoover
t de persoon-
heusch wijs
Zwolsche ver-
der tientallen
warte lijst“?),
immer heb-
het rijk van
r hebben
„tweedracht,
n aan te rich-
d m a a l s
erkondigt men
et deze zonde
ijk van Chris-
ing sinds kort
ermee besmet
over gekomen
tot de spijze

welke Christus alleen voor zijn geloovigen verord-
neerd heeft?

En als men het avondmaalsformulier ginds dan ook
al niet meer serieus neemt, weke mogelijkheid van her-
eeniging is er dan nog?

Expres ga ik op deze dingen breed in, hoewel het
me de keel uithangt. Want het blijkt telkens: vele
bezwaarden „over“, doch toch nog steeds levend „on-
der de synodoeratie“, spreken van een „gelukkige
inconsequentie“ bij de uitwerpers. Ze kwa-
men immers ginds niet van de A van van het vonnis
tot de Z der afsnijding. En dit doodelijk vergif laten
ze zich reiken ook door het Zwolsche antwoord, dat
de Z der afsnijding ontkent, omdat inmiddels „de
kerkelijke gemeenschap verbroken werd“. En prof.
Ridderbos is een specialist in het bereiden van dit
verdoovingsmiddel: „De broeders hebben zich aan
het opzicht en de tucht onzer kerken onttrokken, en
sindsdien hebben onze kerken niet meer over hen te
oordeelen; het door onze kerken uitgesproken oor-
deel gaat dus niet verder dan tot hun schorsing en
ook afzetting als ambtsdragers“. Hij is dan zoo vrien-
delijk toch nog even de vraag te bespreken, „wat er
geschied zou zijn, indien de broeders niet waren heen
gegaan en toch in hun verzet tegen de synode had-
den volhard“. Ik hoop daarop terug te komen. Maar
wat hier staat is onzin. De uitvoering van het
vonnis, de executie, ging niet verder in de mees-
te gevallen dan tot schorsing en afzetting. Doch het
vonnis, het oordeel zelf, ging veel verder: het
begon bij de qualificatie naar avondmaalsformulier
en K.O. (zie boven). Maar afgezien hiervan: de be-
doeling is klaarblijkelijk deze: wij hebben in het ge-
val-Schilder alleen de A der schorsing en de B der
afzetting besproken; verder konden we niet gaan,
omdat de man inmiddels „heen ging“; doch ook als
hij gebleven was, zouden we misschien nog eens toe-
gekomen zijn aan de X der afhouding, mogelijk ook
nog eens een keertje aan de Y der openbare verma-
ningencyclus, doch stellig niet aan de Z der afsnij-
ding en aan de verkondiging, dat hij geen deel in het
rijk van Christus had.

Daarmee zet prof. Ridderbos de kwestie voor de
zoozeerste maal op den kop. Want voor hem schijnt
de verkondiging, dat Schilder geen deel had in het
rijk van Christus de laatste acte, de Z dus, te zijn.
Doch de feiten liggen anders. Voor hem en de hem
indertijd volgende synode was deze verkondiging de
A, waarmee men begon. Men sprak toen een heel
zware A: openbare scheurmaking, bewuste en open-
lijke verachting der kerkelijke orde, grove zonde te-
gen de duidelijke bepalingen der K.O., alsmede tegen
zijn onderteekeningformulier, secten en tweedracht
naar luid van het avondmaalsformulier, geen deel in
het rijk van Christus etc. Want de heele context van
het avondmaalsformulier zit aan dat „secten en twee-
dracht“ vast. Dit oordeel van scheurmaking was im-
plicit de verkondiging, dat hij geen deel had in het
rijk van Christus. Deze verkondiging was de A, waar-
mee men begon. Toen ging men direct daar-
op (25 Febr. '44) over tot de B der vermaning en tot
de C der categorische vragen. Op 25 Maart d.v.
constateerde men reeds, dat hij in de zonde volhard-
de en dat de zaak een te ernstiger accent gekregen
had; dat was de D. En men ging op denzelfden dag
over tot de E van schorsing, en de F van het zenden
van een deputatie al spoedig daarop. Vervolgens
kwam de G der openbare vermaning van alle kansen,
en de H der voorbode van alle kerken. Daarna nog de
I der Toelichting, de J der afwijzing van alle verzoeken
tot opheffing der schorsing, de K der afzetting,
de L der schorsing van prof. Greijdanus, de M der
wegzending van ds van Dijk, de N-O-P-Q etc. van
vele andere vonnissen, waarvoor het alfabet geen
letters genoeg biedt; daarop volgde Zwolle met de X
der bekrachtiging, de Y der bagatelliseering en de Z
van de herhaling van het verzoek tot samenspreking,
en de begeerte naar hereeniging.

Wil iemand zeggen dat deze Z na genoemde X een
„gelukkige inconsequentie“ is? Ik acht het de aller-
ongelukkigste inconsequentie van het geknoel. Men is
alom bezig den inhoud van de verschrikkelijke A weg
te moffelen, onder de Z van de begeerde samenspre-
king met de „waarde broeders“, hoewel we volgens
de A de allerónwaardigste zondaren waren. Zulk een
Z is een witgepleisterd graf: de A wordt clandestien
begraven.

Want zeker in de kerk moet wie A zegt ook B zeg-
gen. Wie begint met het oordeel van bewuste openlij-
ke verachting der kerkelijke orde, zal binnen heel af-
zienbaren tijd zich geplaatst zien voor de droeve nood-
zaak der allerlaatste acte, die der afsnijding. Tot Judas
zei Christus: wat ge doet, doe het haastig, en Hij dreef
hem het pad der consequentie op. Maar na Pinksteren
drijft Hij rechtvaardigen en onrechtvaardigen met
haast tot de consequente vervulling (Openb. 22:11),
en dus één van tweeën: de A van het oordeel van
openbare grove zonde etc. was juist; ga dan met haast
voort tot de Z der afsnijding. Zeg dan niet: de men-
schen „gingen heen“, wij konden de Z niet spreken;
doch verklaar rondult: als ze „gebleven“ waren, zou-
den we de Z reeds lang gesproken hebben. En indien
men de Z der afsnijding niet aandurft, laat men dan
terug nemen de A des oordeels, dat er hier openbare
groeve zonde was, een kwestie van den avondmaals-
catalogus en van het uittreksel daaruit in de K.O.

Doch het verfoeilijke is, dat men de A niet te-
rug neemt, doch wel ze wegradeert, zoo-
dat de menschen niet meer kunnen zien, hoe zwart
die letter oorspronkelijk was. Het verfoeilijke is ook,
dat Zwolle het heele alfabet der tucht
dooreenwierp, ijerig gesecondeerd door prof.
Ridderbos, zoodat de argeloze zielen geen A meer van
een B weten te onderscheiden. Op deze wijze wordt elk
gezicht als de woorden van een verzegeld boek. Nie-
mand kan binnenkort ginds meer lezen. Doch dat is
het oordeel over de kerk (Jes. 29).

B. HOLWERDA.

DR HOMMES EN GERODDEL.

In „Gereformeerd Weekblad“ van 25 Juli komt een
artikel voor van de hand van dr N. J. Hommes onder
den titel: Reformatorische Stemmen — Rehabilitatie
en Reconstructie der Waarheid, waarin hij reageert
op een artikel van ondergeteekende in het Versprei-
dingsnummer van „De Vrije Kerk“ van 12 Juni j.l.
In dat artikel van ondergeteekende was, in verband
met het tot de Ned. Herv. Synode gerichte verzoek
om rehabilitatie voor ds Hendr. de Cock, gewezen op
de verzoeken, die tot een „Geref.“ Synode gericht
waren om rechts- en eerherstel voor prof. dr K. Schilder
e.a., welke verzoeken slechts met een bot „neen“
werden beantwoord.

In dat artikel van ondergeteekende kwam deze zin-
sneide voor: „hoewel men prof. dr H. H. Kuiper, al
is hij nog geen jaar dood, al wel schoon weet te wa-
schen van z'n schuld aan de gevangenhouding van en
het verbod om te schrijven, opgelegd door de S. D.
aan prof. Schilder!“

Tegen deze opmerking richt zich de verontwaardi-
ging en toorn van dr Hommes. Allerlei lieflijke kwa-
lificaties worden mij naar m'n hoofd geslingerd: „zoo
maar klakkeloos neergeschreven grove beschuldigin-
gen, zonder het minste bewijs“, „geroddel“, „het be-
smetten en vergiften van vele eenvoudigen met
zulke zware beschuldigingen van „broederverraad“,
„achteloos en liefdeloos neergeworpen onbewezen aan-
klachten van vuig verraad, die het bewustzijn van
vele eenvoudigen vergiften“, enz. Mischien is dit
staalkaartje van dr Hommes' vocabulair iets voor
den Heer Scheps om in z'n „Kerknieuws“ over te
nemen, zooals hij dat onlangs ook met zooveel smaak
deed, toen een artikel van prof. Schilder door hem
werd „verslagen“. Zulks om het evenwicht in z'n blad
te houden!

Vanwaar de toorn van dr Hommes? Wel, hij heeft
begin 1942 (men lette op het jaartal!) een be-
zoek gebracht bij prof. Kuiper en deze liet hem een
brief lezen van prof. Schilder, waarin deze een dank-
betuiging schreef op „een hartelijken brief, dien hij
van prof. Kuiper had ontvangen“ na zijn vrijlating.
„In een voorgevoel, dat er in de nabije toekomst
„something rotting“ in onze kerken zou komen, schreef
ik met toestemming van prof. Kuiper de dankbetui-
ging van prof. Schilder af. Het afschrift is nog steeds
in mijn bezit“, aldus dr Hommes. Hij wil dat briefje
wel laten publiceren, is zelfs „gaarne bereid het aan
prof. Schilder toe te zenden voor publicatie in „De
Reformatie“. Dan kan heel de broederschap van de
Geref. Kerken naar art. 31 K.O. lezen met welk een
dankbaarheid prof. Schilder na zijn bevrijding ver-
vuld was voor wat Prof. Kuiper als deputaat voor
de correspondentie met de Hooge Overheid te zijnen
gunste heeft gedaan“. Hetgeen echter onnoodig is,
omdat die „broederschap“ van het bestaan van dat
briefje allang op de hoogte is, omdat prof. Schilder
er zelf mededeeling van heeft gedaan!

Intusschen is het mij wel heel duister, waarom
prof. Kuiper alleen maar dien éénen brief van dank-
betuiging aan dr H. heeft laten lezen en niet de cor-
respondentie, die daarna gevolgd is in 1941 (dr H.
was begin 1942 bij prof. K.). Dan was hij met-
een op de hoogte geweest van het felt, dat er niet
„something rotting“ in de nabije toekomst komen zou,
maar dat er reeds „something rotting“ was in de be-
handeling, die prof. Schilder had ondervonden. Of had
dat „voorgevoel“ van dat rotte soms betrekking op
hetgeen in de jaren 1942-46 is gepasseerd niet al-
leen met betrekking tot prof. Schilder, maar ook ten
aanzien van honderden andere ambtsdragers? En
waaraan dr H. zelf heeft meegewerkt op verschillen-
de zittingen der Synodes?

Maar..... prof. K. zal dus dr Hommes die andere
correspondentie niet hebben laten lezen. En deze zal
zelf wel niet de moeite genomen hebben met ernst die
volledige correspondentie te bestudeeren. Hij had dat
anders kunnen en moeten doen, want hij is zelf op de
Synodezitting geweest, waarop het „eerherstel“ van
prof. K. in verband met die correspondentie het sprake
kwam en verleend werd. Hij heeft toen ook dapper
meegestemd! Maar een mensch kan nu eenmaal niet
alles bijhouden, vooral niet als hij zooveel aandacht
moet besteden aan het „inhalen van onze achterstand
in het culturele leven“ als dr H. blijkbaar doet.

Er is nu echter misschien reden voor hem om die
correspondentie nog eens door te nemen, nu hem deze
zaak zoo hevig blijkt te interesseeren en hij naar be-
wijs vraagt voor mijn bewering. Hij leze dan de Bij-
lagen bij het Kerkelijk Handboek van „De Gerefor-
meerde Kerken in Nederland“, uitg. Oosterbaan en Le
Cointre te Goes, 1946.

Ik kon toch niet heel die correspondentie aanhalen

in m'n korte artikeltje ter nadere adstructie van het-
geen ik schreef?

Dr Hommes wil graag „bewijs“. Voor zijn gemak
en ter voorlichting van hen, die hem zouden willen
volgen in het spreken van „geroddel“ enz., worde hier
in het kort weergegeven wat die correspondentie ons
leert. Het is hoofdzakelijk uit de pen van prof. Schilder
zelf. Zoodat blijken zal, dat dr Hommes er wel
heelemaal naast is, als hij schrijft: „Prof. Schilder
zwijgt en accepteert blijkbaar dit geschied van zijn
vereerders, ofschoon hij in staat zou zijn een ander
geluid te laten hooren en een ander licht te werpen
op dit geroddel“.

Vooraf nog iets over de voorgeschiedenis.

In Aug. 1940 werd prof. Schilder gearresteerd. Het
bleek al spoedig, dat dit in 't bijzonder was een zin-
sneide uit een door hem in „De Reformatie“ van 16
Aug. 1940 gepubliceerd artikel (ook te vinden in
„Bezet Bezit“ blz. 92/3): „Macht en bevoegdheid
blijven gelukkig twee. Tenslotte zal de antichrist gene
en de Kerk deze behouden. En daarna komt de dag
van den grooten oogst. Kom, Heere Oogster, ja, kom
haastiglijk, kom over het Kanaal en over den Bren-
nerpas, kom via Malta en Japan, ja, kom van de
einden der aarde, en breng Uw snoeimes mee, en
wees genadig aan Uw volk; het is wel bevoegd, maar
slechts door U, door U alleen, om 't eeuwig welbe-
hagen“.

Dr H. W. van der Vaart Smit, die toen aspiraties
koesterde voor een hoog ambt bij de bezetters (het
gerucht ging, dat hij zooiets als minister of secreta-
ris-generaal van een departement van eeredienst en
onderwijs zou worden!) gaf in het blaadje „Evan-
gelie en Volk“ deze argumentatie voor de gevangen-
neming van prof. Schilder: „Ieder weet en kan weten
hoe fel prof. Schilder den politieken strijd voert, hoe
scherp hij het politieke nationaal-socialisme bestreed.
Wij zouden wel eens willen weten, wie dergenen, die
nu van „geloofsvervolging“ bazelen, in staat is aan
te toonen, op welke wijze al die strijdkolommen van
„De Reformatie“ onder het hoofdstuk „geloofsgetui-
genissen“ zouden zijn onder te brengen. Het is ons
bekend, dat de deur werd dicht gedaan, toen prof.
Schilder in „De Reformatie“ de bede uitsprak, dat de
Heere des Oogstes met het zwaard des gerichts mocht
komen van over het Kanaal en vanaf
Malta en van over den Brenner-
pas.“) Daar werd dus ronduit gebeden voor de over-
winning van Engeland en de nederlaag van Duitsch-
land“.

Nu had prof. Kuiper op 9 Sept. 1940 aan ds H.
Veldkamp, toen te Sneek, een brief geschreven, waar-
in deze woorden voorkwamen: „Vermoedelijk zijt ge
niet op de hoogte met wat de gronden zijn, waarom
de Deutsche overheid hem gevangen heeft genomen en
ook niet met wat K. S. daarop verklaard heeft, want
dan zoudt ge weten, dat dit met een belijden van
Christus niets te maken heeft. Het is daarom een
door en door valsche voorstelling, alsof hij als mar-
telaar voor Christus' zaak zou lijden“. Dus: eenzelfde
redeneering als van dr v. d. V. S.!

Na zijn vrijlating en dus nadat prof. Schilder zijn
dankbetuigingsbrief aan prof. H. H. K. geschreven
had, kreeg hij inzage van dezen brief aan ds Veld-
kamp.

Prof. Schilder heeft toen op 18 Maart 1941 aan
prof. K. een tweetal vragen gesteld: a. wat hij op
9 Sept. 1940 omtrent die gronden der Deutsche auto-
riteiten weten kon; b. wat hij omtrent de verklaring
van K. S., afgelegd tegenover die Deutsche autoritei-
ten weten kon.

Nadat prof. Schilder op 22 April 1941 nogmaals
aangedrongen had op schriftelijke beantwoording van
zijn vragen, kwam op 5 Mei 1941 antwoord van prof.
K. Hij antwoordt, dat hij een onderhoud heeft gehad
met „een der Deutsche autoriteiten“, waarin hem ge-
bleken is „dat de Deutsche overheid (in die bede,
welke prof. K. weergeeft als: Kom, Heere des Oogstes
van het Kanaal, Malta enz.) zag „een tehulp-roepen
van Engeland om ons volk te bevrijden“. Weer de-
zelfde opvatting als van v. d. V. S.! Met geen woord
wordt door prof. K. ervan gerept, dat hij deze totaal-
verkeerde interpretatie, die een catechisant als on-
juist kan weerleggen (immers het is een heel zuivere
bede om de wederkomst van Christus!) heeft bestre-
den en afgewezen. En dat was toch z'n plicht geweest
als deputaat voor de correspondentie met de H.O.
De Kamper Hoogleeraren hebben die onjuiste opvat-
ting wel bestreden en de juiste interpretatie gegeven
aan de Deutsche instanties, zulks in een stuk, opge-
steld door prof. Greijdanus.

Het blijkt uit verdere correspondentie, dat die
„Deutsche autoriteit“ een zekere Hussahn is geweest.
Deze heeft dus met prof. K. over het geval-Schilder
zitten praten, hoewel prof. K. bij hem gekomen was
om over „De Heraut“ te spreken.

Dat praten van prof. K. geschiedde „blijkbaar —
en nu citeeren we den brief van prof. Schilder aan
prof. K. letterlijk — zonder hem (Hussahn) het
dwaze van de arrestatie, en zeker van het gevangen-
houden op dien grond onder het oog te brengen;
nu blijft mij geen andere conclusie over dan deze:
U hebt mijn gevangentijd niet verkort, doch indi-
rect, door dit zwijgen n.l. verlengd. U hebt de Kamper

1) De spatieering is van dr v. d. V. S. zelf. Men lette
op de weergave van de gebedswoorden van K. S.!

collega's alleen laten staan; immers nog op 9 Sept., toen U wist, dat zij dat ééne zinnetje als grond voor arrestatie en gevangenhouding volkomen afwezen, hebt U aan ds Veldkamp een brief geschreven, „gegrond“ (!) op mededeelingen des heeren Husshahn, en niet op die der Kamper collega's. En U hebt, tot mijn verbazing blijkt het uit Uw eigen brieven, zelf een tijdlang de meening gevoed, en dus bij de Duitschers begunstigd, dat dit ééne zinnetje, uit het gebod, wél grond voor suspicie was..... v. d. V. S. zegt..... dat het zinnetje wél deutschfeindlich is. Inderdaad, dat had ik al begrepen.

Maar thans begrijp ik, dat ook U, die in de theologici's geen vreemde zijt, en die in de interpretatie van citaten de mogelijkheid van meer dan één exegese herhaalde malen getoond hebt wel degelijk te zien, toch ook voedsel hebt gegeven aan de dwaze gedachte, als ware dat zinnetje niet de normale christelijke gebedsinhoud. Aan den eenen kant staan dus de domme en zelfs hulppredikers, die kalm schrijven, dat zelfs een catechisant het zinnetje onmiddellijk kan verstaan, waaraan ze m.i. gelijk hebben; aan den anderen kant staan dr v. d. V. S. en U zelf. 't Is me onbegrijpelijk; maar daarom des te smartelijker, dat ik nu wel moet concludeeren, dat U mijn gevangenhouding hebt verlengd, en den invloed der Kamper collega's hebt verzwakt. Had men ook van U vernomen, dat die zin wel degelijk goed bedoeld moest zijn, dan had men..... mij na één dag moeten vrijlaten..... In stee daarvan laat men mij 3½ maand in een huis van bewaring, en den eenigen grond, dien U als deputaat aanvoert vóór mijn vrijlating is, naar Uw eigen verzekering: het belang van het theologisch onderwijs in Kampen. De rechtskwestie is bij U als deputaat niet in veilige handen geweest“ (blz. 79/80 in de „Bijlagen“).

Of dr Hommes dit alles als bewijs voor mijn bewering wil aanvaarden is zijn zaak. In elk geval is „het licht, dat prof. Schilder zelf op dit geroddel werpt“ nu ook voor dr Hommes opgegaan! Ik ben overtuigd mij niet „klakkeloos, liefdeloos aan grove beschuldigingen“ enz. schuldig gemaakt te hebben. Ook niet t.a.v. de bewering inzake het door de S.D. aan prof. Schilder opgelegde schrijffverbod. Want dat vloeide heel eenvoudig voort uit de totaal-verkeerde interpretatie van dat zinnetje, waarom K. S. werd gearresteerd en vastgehouden.

Overigens; ik heb niet geschreven, dat prof. H. H. K. schuldig zou zijn geweest aan de gevangenneming van prof. Schilder, doch slechts aan de gevangenhouding en het schrijffverbod.

Dr Hommes schijnt niet te kunnen inzien, dat onze strijd voor waarheid, waarachtigheid en recht niet voortkomt uit „vereering“ voor prof. Schilder. Wij zullen maar niet vragen of het geschrift van dr Hommes opkomt uit een zekere adoratie voor prof. H. H. K., wiens particuliere correspondentie hij mocht inzien en kopiëren; en wiens medewerker hij mocht blijven in „De Heraut“ gedurende den bezettingstijd. En hoe „prachtig“ deutschfreundlich was dikwijls de inhoud van die Heraut! Men zie de bloemlezing in het geschrift van prof. Veenhof: „In de chaos“! Is zelfs dr Hommes niet eens in „Vrij Nederland“ gesigneerd als schijfver in dat door de Duitschers almaar gedulde blad?

Ik heb den term „broederverraad“ in mijn artikel niet gebezigd. Maar als dr Hommes dan graag wil hooren hoe ik denk over de pogingen, die prof. H. H. K. bij dienzelfden Husshahn aanwendde om z'n eigen „Heraut“ in stand te houden, maar niet protesteerde tegen die totaal-onjuiste beschuldiging aan 't adres van prof. Schilder, dan zij het rondult gezegd: dit IS broederverraad en dus verraad aan de zaak van Christus.

Tenslotte: als dr Hommes in dat artikel nog opmerkt: „Prof. K. kan zichzelf niet meer verdedigen. Hij is uit de rabies theologorum, uit de hondsdelheid der theologen, zooals Melancthon verzuchtte, bevrijd“ dan laten we deze belediging aan het adres van prof. K. voor zijn rekening. Wij hebben nimmer beweerd, dat prof. K. aan die hondsdelheid geleden heeft.

's-H. H. V.

Naschrift. Bij het schrijven van mijn eigen korte artikelje over deze zaak was me ontgaan, dat dr Hommes pas in 1942 het afschriftje „In handen kreeg“. Maar mijn briefje is geschreven na terugkeer uit gevangenschap. Die was in 1940. Ik had in die periode natuurlijk „De Heraut“ niet gelezen. Dat „voorrecht“ (zoover nodig) had ik pas later. En ook pas later kreeg ik inzake van wat dr H. H. K. had verhandeld met de Duitschers of geschreven had achter mijn rug aan ds H. Veldkamp. Merkwaardig, dat dr H. H. K. in '42 dat briefje aan dr H. toonde en niet de correspondentie die inmiddels gevolgd was. Of is die wel getoond? Dan is 't stuk van dr Hommes nóg wonderlijker.

K. S.

HET CONSUMENTENCREDIET en de noodvoorziening-ouden-van-dagen.

Getuigenis van den Raad der Geref. Kerk te Kampen. Aan de Gemeente.

De Raad der Gereformeerde Kerk te Kampen heeft zich op een drietal vergaderingen bezig gehouden

met een verzoek om advies, aan hem gericht door de Diaconie betreffende het z.g.n. Consumentencrediet en de Noodvoorziening-ouden-van-dagen.

De kerkeraad hield zich bezig met een tweetal vragen. Hij onderzocht de vraag of hier al dan niet van staatsarmenzorg sprake is en zoo ja, hoe de Diaconie dan tegenover zulk een staatsbemoeiing diende op te treden. En hij zag vervolgens de vraag onder het oog of hij den leden der gemeente de aanvaarding van deze staatszorg al dan niet ontraden moest.

Resultaat der besprekingen was, dat de kerkeraad besloot een getuigenis tot de Gemeente te doen uitgaan.

In dat getuigenis wordt als resultaat der besprekingen gezegd, dat de Algemeene Kerkeraad als zijn oordeel uitsprekt, „dat zoowel het Consumentencrediet als de Noodvoorziening-ouden-van-dagen anders niet zijn dan een nieuwe — zij het verkapt — vorm van Staatsarmenzorg. En dathij daarom de Diaconie adviseeren moet in al die gevallen, waarin leden der Gemeente van dit Consumentencrediet of van deze Noodvoorziening gebruik maken te handelen zooals zij vroeger handelde in gevallen van z.g.n. dubbele bedeeeling“.

Ten aanzien van de vraag of de Algemeene Kerkeraad den leden der Gemeente, die voor dit Consumentencrediet in aanmerking komen, alsmede voor de Noodvoorziening-ouden-van-dagen, het gebruik maken van deze regelingen aan- of ontraden moet of wel zich van eenige uitspraak in dezen onthouden, meent de Raad der Kerk de leden der Gemeente het aanvaarden van deze staatsarmenzorg ten stelligste te moeten ontraden.

In het getuigenis worden deze uitspraken van den kerkeraad breed geargumenteed. De gemeente wordt er op gewezen, dat zij inplaats van deze staatszorg voor de behoeftigen te aanvaarden, den door Gods Woord gewezen weg heeft te bewandelen en zich in geval van armoede en nood bij onmacht en onwil van kinderen of familie (I Tim. 5:4, I Tim. 5:16), zich met vrijmoedigheid wende tot de Diakenen der Gemeente van Christus.

Wijzend op de gevaren aan deze staatsarmenzorg verbonden, zegt het Getuigenis:

„Er ligt in het huidige staatsleven een tendenz van Staatsbemoeiing, dat zeker op den duur een bedreiging vormt voor onze christelijke vrijheid. De Heilige Schrift wijst ons aan, dat eenmaal de Antichrist de sleutelposities in het staatsleven zal bezetten — Openbaringen 13 — en dat het dan gedaan zal zijn met de vrijheid om als vrome christenen te leven. Het jongste verleden in Duitschland en Rusland toonde en toont ons dat gevaar op dringende wijze. En het is de roeping der geloovigen bij alle onderwerping aan de van God gestelde machten — Rom. 13:1-7; Titus 3:1; I Petrus 2:13 — niet alleen om der straf, maar ook om des gewetens wil, den geest, waaruit de Overheid regeert te beproeven — I Joh. 4:1 — en tegen dien geest, zoo nodig, beschieden en met den eerbied, die tegenover de overheden, ook de kwade, past — Judas:9 — te getuigen. Openb. 11:3 v.v. Aan dit getuigenis hangt mede de zegepraal der geloovigen. Openbaringen 12:11.

En nu dreigt het gevaar, dat in zulk een situatie, die elk oogenblik intreden kan, vanwege Christus' haast om te komen — Openb. 22:20 — een tot dank verplichtende zilveren koorde aan den staat den geloovigen de vrijmoedigheid tegenover hun „welddoener“ rooven, hun christelijke vrijheid nemen en de kracht van hun getuigenis toetsen kan.

Het jongste verleden — het Nationaal-Socialistische Duitschland — is er de illustratie en het waarschuwend voorbeeld van.

Ziet toe, dat ge niet zelve meebouwt aan een eigen gevangenis.

De wegen van het Staatssocialisme „loopen hier naar de vernietiging van de vrijheid van het menschelek leven door den despotiek staat, naar de vernietiging van de vrijheid der consciëntie“ (J. C. Sikkels, Vrijmaking van den arbeid, pag. 149).

Voorts vermaant de kerkeraad de gemeente opnieuw mild en ruim te voorzien van de goede middelen tot verzorging der armen. En hij zegt aan het slot van het Getuigenis o.m.: „De verleiding om van het Consumentencrediet gebruik te maken is voor de betreffende broeders en zusters niet gering. De gelden voor de Noodvoorziening-ouden-van-dagen te aanvaarden aanlokkelijk. Het moet hun strijd kosten hier te weigeren. Laten wij hen in dien strijd niet alleen! En helpen wij hen hun vrijheid als christen, ook de vrijheid-van-de-zilveren-staatskoorde te behouden door zelve mede in hun nood te voorzien“.

Het Getuigenis, dat als Bijlage bij de „Kamper Kerkbode“ van 2 Augustus verschijnt en aan al de Diaconieën der (vrijgemaakte) Gereformeerde Kerken wordt toegezonden, is voor ieder belangstellende op aanvraag verkrijgbaar bij Peter Bos, Oudestraat, Kampen.

D. E. C.

KUYPER EN KUYPERS.

De heer G. Kuypers beweert in een onder redactie van dr F. W. Grosheide staande periodiek (G.T.T.), dat de meening van ondergeteekende, dat Kuypers de leer der veronderstelde wedergeboorte naar voren heeft gebracht om zijn sacramentstheorie sluitend te maken, onhoudbaar „wordt“ (!)

Laat Kuypers zelf dan maar weer spreken. „De sacramentsquaestie“ zegt hij, „had..... allengs vasteren vorm aangenomen in de tegenstelling van tweeërlei opvatting inzake den kinderdoop. In verreweg den breedsten kring braebt men den kinderdoop schier uitsluitend in verband met zekere, niet nader gedefinieerde Verbondsheiligheid; maar in kleine kring won allengs de overtuiging veld, dat men bij deze uitwendige opvatting niet wel kon blijven staan, zonder het mysterie in het Sacrament gevaar te doen loopen“ (voorwoord dissertatie G. Kramer).

Dit citaat is van 1897.

En in „De Reformatie“ van 6 October 1945 hebben we in den vorm van een dialoogje Kuypers zelf doen spreken uit 1891. Daar zegt hij eveneens duidelijk, dat de onderstelde wedergeboorte dienen moet om de sacramentsleer te doen zijn wat ze wezen moet: harmonisch.

Dr Grosheide met zijn mederedacteuren moeten maar weten hoe ze ook in genoemde tendenzschriften-verzameling laten argumenteeren.

K. S.

DRINGEND VERZOEK BIBLIOTHEEK THEOL. HOOGESCHOOL.

Voor de Bibliotheek der Hoogeschool missen we nog volgende synodale Handelingen of acta van de synodes:

Handelingen Amsterdam 1836; Utrecht 1837; Verslag Amsterdam 1840; Handelingen besluiten Groningen 1846; Verslag Amsterdam 1851; Handelingen Zwolle 1854; Hoogeven 1860; Franeker 1863; Amsterdam 1866; Middelburg 1869; Handelingen Chr. Geref. Kerk Groningen 1872; 's-Hertogenbosch 1875; Utrecht 1877; Dordrecht 1879; Zwolle 1882; Rotterdam 1885; Acta voorl. syn. Nederd. Geref. Kerken Utrecht 1888 en 1889; 's-Gravenhage 1891; Amsterdam 1892; Acta Geref. Kerken Dordrecht 1893; Groningen 1927; Arnhem 1930.

Wij hebben van elk der hier genoemde werken twee exemplaren nodig. Zijn er ook personen of instanties, die de Bibliotheek hieraan kunnen helpen? Laat ieder zijn voorraden nazien (ook eventueel kerkeraadsarchieven). Men zou de Bibliotheek een zeer grooten dienst er mee bewijzen.

K. SCHILDER, bibliothecaris.

BOEKBESPREKING

D. v. d. Stoep: Laterveer wil het rechte weten. Tweede druk. Geb. f.4.25. Baarn, Bosch & Keuning N.V.

Er zijn heel veel romans over het klein burgerlijk leven geschreven, sommige goedmoedig, andere cynisch. Beide soorten zijn naargeestig. Komt de schrijver niet over de „copieerlust des dagelijkschen levens“ heen, dan heeft hij weinig perspectief.

De boeken van v. d. Stoep, zoowel „Daatje en ik“, als „Laterveer“, zijn niet eens romans; ze zijn in de ik-stijl geschreven, die nog al gevaarlijk is voor een schrijver en ze vervelen niet alleen niet, maar ze geven zelfs een gezond genot. Dit komt door de kostelijke gave van den humor, waardoor Laterveer met de zijnen boven het trieste alledaagsche worden uitgeheven. Alleen liefde voor het leven, ook van een alleszins benepen mannetje, het begrip voor diens levensschuwheid, die hem verhindert open te staan voor God en de wereld, kan een man als Laterveer doen zien als echt mensch, in alles aan ons verwant.

Laterveer wil het rechte graag weten, want hij is vader, die het goede zoekt voor zijn kinderen en zijn plicht kent, hoe die hem ook benaauwt. Hij is christen, kent zich als zondaar, maar wil graag voor de menschen een leven zonder opspraak, niet opvallend. Ook den burgemeester en de gemeente heeft hij altijd „netjes“ gediend en dat is zijn trots en glorie. En als er dus gevallen zich voordoen, waardoor zijn reputatie als christen en burger gevaar loopt, tracht hij slim en onopvallend het rechte te weten te komen. Dat zijn handigheidjes hem soms in een hachelijke positie brengen, dat hij zijns ondanks soms een komische figuur wordt, is toch eigenlijk tragisch.

En dat weet Van der Stoep zoo meesterlijk te tekenen. Hoewel Laterveer zijn leven lang zichzelf gelijk blijft, zit er climax in het boek. Het slot doorlicht hem volkomen en geeft ons vrede met den man en zijn echt menschelijk karakter.

Dit boek geeft levensinzicht; het is ondanks de beschreven tragiek levensblij; het is zonder preeken, vroom. Iemand, die van problemstellingen en oplossingen houdt moet het niet lezen. Voor hem is het niet geschreven. Maar velen zullen er van genieten.

H. S.

Amice
Het m
iets ver
ties in d
Zij kw
tegenste
logie n
verhoud
Rome
komt v
Barth
leert is
inzake d
niets he
den. Mar
„analogi
„analogi
algeheel
de geope
Wij wi
en, als
het hier
shapen
gelijkenis
Schrift j
op de dw
aanval o
weer in
hoofdstul
Daaron
technis
dagen, z
Onze va
vast te s
kerk inzi
wonderlij
Toen il
avond m
sprak, bl
Wat d
opvatten
En als
sprek zel
woordde
ment van
meer. En
mening
worden v
Brunner.
Przywa
die niet r
fundamen
Een me
een zeer
veel goed
wat betru
kwaads v
Dit oor
Want h
kerk van
telijke wa
Aristotele
Zelfs w
te los va
eenig mo
nog niet c
Wat Ar
ding, dat
In de e
eerste oor
maar dat
zijn van
de is dus
gen zijn,
ten wij hi
aankomt,
zijn s. De
In de tv
dan denke
idee noe
de mensch
ring. Aris
Feitelijk
hierop ne
waagt, vri
Hier be
ding, geen
Maar m
stof en di
meer v o
Ten slotte
vorm terug
Nu moe
dat, hoeze
het onbew
God den n
Liefde g
Zooals ook
ons duidell
is, dien Ge